

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (седми състав)

15 септември 2022 година *

„Преюдициално запитване — Координация на системите за социална сигурност — Регламент (ЕО) № 883/2004 — Член 13 — Определяне на приложимото законодателство — Споразумението между Европейската общност и нейните държави членки, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно свободното движение на хора — Приложение II — Член 1, параграф 2 — Упражняващо адвокатската професия лице, чиято лична и професионална дейност е съсредоточена в Швейцария и което упражнява тази професия и в две други държави членки — Молба за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране — Национална правна уредба, която изисква от заинтересованото лице да се откаже от упражняване на посочената професия на територията на съответната държава членка и в чужбина“

По дело C-58/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Verwaltungsgericht Wien (Виенски административен съд, Австрия) с акт от 21 януари 2021 г., постъпил в Съда на 1 февруари 2021 г., в рамките на производство по дело

FK

при участието на:

Rechtsanwaltskammer Wien,

СЪДЪТ (седми състав),

състоящ се от: J. Passer, председател на състава, F. Biltgen (докладчик) и M. L. Arastey Sahún, съдии,

генерален адвокат: J. Richard de la Tour,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за FK, от W. Polster, Rechtsanwalt,

* Език на производството: немски.

- за австрийското правителство, от А. Posch и Е. Samoilova, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от В.-R. Killmann и D. Martin, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 13, параграф 2, буква б) от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 2008, стр. 12).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между FK и Rechtsanwaltskammer Wien (Виенска адвокатска колегия, Австрия) по повод на отхвърлянето на подадената от FK молба за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 883/2004

- 3 Член 1 („Определения“) от Регламент № 883/2004 гласи:

„За целите на настоящия регламент:

[...]

- ч) „предпензионно обезщетение“ означава: всички парични обезщетения, различни от обезщетенията за безработица или предсрочно обезщетение за старост, отпуснати след определена възраст на работниците, които са намалили, прекратили или спрели да полагат възмезден труд, до навършване на възраст, в която те придобиват право на пенсия за старост или на пенсия [за осигурителен стаж и възраст] при предсрочно пенсиониране, получаването на които не зависи от това заинтересованото лице да е на разположение на службите по заетостта на компетентната държава членка; „предсрочно обезщетение за старост“ е обезщетение, отпуснато преди навършване на определена от закона пенсионна възраст и което или продължава да се отпуска и след навършване на посочената възраст, или бива заместено от друго обезщетение за старост;

[...]“.

4 Съгласно член 3 („Материален обхват“) от този регламент:

„1. Настоящият регламент се прилага към всички законодателства относно следните клонове на социална сигурност:

[...]

г) обезщетения за старост;

[...]

и) предпенсионни обезщетения;

[...]“.

5 Член 11, параграф 1 и параграф 3, буква а) от посочения регламент гласи:

„1. Лицата, за които се прилага настоящият регламент, са подчинени на законодателството само на една държава членка. Това законодателство се определя в съответствие с настоящия дял.

[...]

3. [Ако не е предвидено друго в] членове 12—16:

а) спрямо лице, осъществяващо дейност като наето или като самостоятелно заето лице в една държава членка[,] се прилага законодателството на тази държава членка“.

6 Член 13, параграф 2 от същия регламент предвижда:

„Лице, което обичайно осъществява дейност като [самостоятелно] заето лице в две или повече държави членки[,] е подчинено на:

а) законодателството на държавата членка по пребиваване, ако то осъществява значителна част от дейността си в тази държава членка;

или

б) законодателството на държавата членка, в която е съсредоточена дейността му, ако то не пребивава в една от държавите членки, в която осъществява значителна част от дейността си“.

7 Съгласно член 14, параграфи 1—3 от Регламент № 883/2004:

„1. Членове 11—13 не се прилагат за [доброволно или] продължено осигуряване по избор на лицето, освен ако в някоя държава членка не съществува само доброволна схема на осигуряване по някои от посочените в член 3, параграф 1 клонове.

2. Когато, по силата на законодателството на една държава членка, съответното лице подлежи на задължително осигуряване в тази държава членка, то не може да подлежи на

схема за доброволно или продължено осигуряване по избор на лицето в друга държава членка. Във всички други случаи, в които за даден клон има възможност за избор измежду няколко схеми за доброволно или продължено осигуряване по избор на лицето, то се включва само в схемата, която е избрало.

3. Въпреки това, по отношение на обезщетенията за инвалидност, старост и преживяло лице заинтересованото лице може да се включи в схема за доброволно или продължено осигуряване по избор на лицето на държава членка, дори и ако то задължително е подчинено на законодателството на друга държава членка, при условие че е било подчинено на някакъв етап от дейността му на законодателството на първата държава членка поради или вследствие на дейност като [н]аето или като самостоятелно заето лице и ако такова съвпадане се позволява изрично или имплицитно от законодателството на първата държава членка“.

8 Съгласно член 90, параграф 1 от този регламент:

„1. Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета [от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 година (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35)] се отменя от датата на прилагане на настоящия регламент.

Въпреки това, Регламент (ЕИО) № 1408/71 остава в сила и продължава да има правно действие за целите на:

[...]

в) Споразумението за Европейското икономическо пространство [(ЕИП) от 2 май 1992 г. (ОВ L 1, 1994 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 53, стр. 4)] и Споразумението между Европейската общност и държавите членки, от една страна, и Швейцарската конфедерация, от друга, за свободно движение на хора [...] и други споразумения, които съдържат позоваване на Регламент (ЕИО) № 1408/71 доколкото тези споразумения не са били изменени в светлината на настоящия регламент“.

Регламент (ЕО) № 987/2009

9 Озаглавеният „Подробности относно членове 12 и 13 от [Регламент № 883/2004]“ член 14 от Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент № 883/2004 (ОВ L 284, 2009 г., стр. 1) предвижда в параграфи 6, 8 и 9 следното:

„6. За целите на прилагането на член 13, параграф 2 от [Регламент № 883/2004], лице, което „обичайно осъществява дейност като самостоятелно заето лице в две или повече държави членки“ се отнася, по-специално, до лице, което едновременно извършва или редува една или повече отделни дейности като самостоятелно заето лице, независимо от естеството на тези дейности, в две или повече държави членки.

[...]

8. За целите на прилагането на член 13, параграфи 1 и 2 от [Регламент № 883/2004], „значителна част от дейността като [н]аето или самостоятелно заето лице“, упражнявана в държава членка означава, че значителна като количество част от всички дейности на [н]аето или самостоятелно заето лице се извършва там, без непременно да представлява основната част от тези дейности.

За да се определи дали значителна част от дейностите се упражняват в държава членка, се вземат предвид следните примерни критерии:

- а) в случай на извършване на дейност като [н]аето лице — работното време и/или възнаграждението; и
- б) в случай на извършване на дейност като самостоятелно заето лице — оборотът, работното време, броят на предоставените услуги и/или доходът.

В рамките на цялостната оценка, по-малък от 25 % дял по отношение на посочените по-горе критерии представлява показател за това, че в съответната държава членка не се извършва значителна част от дейностите.

9. За целите на прилагането на член 13, параграф 2, буква б) от [Регламент № 883/2004], „мястото на съсредоточаване“ на дейността, извършвана в качество на самостоятелно заето лице, се определя, като се вземат предвид всички аспекти на професионалната дейност на това лице и по-специално местонахождението на постоянното седалище, обичайното естество или продължителността на упражняваната дейност, броят на предоставените услуги и намерението на съответното лице, за което свидетелстват всички обстоятелства“.

Споразумението ЕО—Швейцария

- 10 Споразумението между Европейската общност и нейните държави членки, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно свободното движение на хора (ОВ L 114, 2002 г., стр. 6; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 74, стр. 97), подписано в Люксембург на 21 юни 1999 г. и одобрено от името на Общността с Решение 2002/309/ЕО, Евратом на Съвета, а относно Споразумението за научно и технологично сътрудничество — и на Комисията, от 4 април 2002 година за сключване на седем споразумения с Конфедерация Швейцария (ОВ L 114, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 27, стр. 25, наричано по-нататък „Споразумението ЕО—Швейцария“), гласи в член 8:

„Договарящите се страни предоставят условия в съответствие с приложение II за съгласуване на системите за социална сигурност с конкретната цел да:

- а) се осигури равнопоставеност;
- б) се определи приложимото законодателство;
- в) се натрупват, за целите на придобиване и запазване на правото на помощи, и изчисляване на такива помощи, [...] всички периоди, взимани предвид от националното законодателство на съответните страни;

- г) се изплащат помощи на лица, пребиваващи на територията на договарящите се страни;
- д) се насърчава взаимната административна помощ и сътрудничество между органите и институциите“.
- 11 Отнасящото се до координацията на схемите за социална сигурност приложение II към Споразумението ЕО—Швейцария предвижда в член 1:
- „1. Договарящите се страни се споразумяха, по отношение на координацията на схемите за социална сигурност, да прилагат помежду си актовете на Общността, на които се прави позоваване, които са в сила към датата на сключване на споразумението и така както е променено с раздел А от настоящото приложение, или правила, равносилни на тези актове.
2. Терминът „държава членка (държави членки)“, съдържащ се в актовете, посочени в раздел А от настоящото приложение, трябва да се разбира като включващ [Конфедерация] Швейцария в допълнение на страните, обхванати от съответните актове на Общността“.
- 12 В раздел А от това приложение II по-специално се посочват Регламент № 1408/71, изменен и актуализиран с Регламент № 118/97 (наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“), и Регламент (ЕИО) № 574/72 на Съвета от 21 март 1972 година относно определяне на реда за прилагане на Регламент № 1408/71 (ОВ L 74, 1972 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 74).
- 13 Въпросното приложение II е актуализирано с Решение № 1/2012 на Съвместния комитет, създаден съгласно Споразумението между Европейската общност и нейните държави членки, от една страна, и Конфедерация Швейцария, от друга страна, относно свободното движение на хора от 31 март 2012 година за замяна на приложение II към посоченото споразумение относно координацията на схемите за социална сигурност (ОВ L 103, 2012 г., стр. 51), влязло в сила на 1 април 2012 г. В същото приложение вече се посочват регламенти № 883/2004 и № 987/2009.
- 14 Освен това едва от 1 януари 2005 г. съгласно член 3 от Регламент (ЕО) № 647/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 13 април 2005 година за изменение на Регламент № 1408/71 и Регламент № 574/72 (ОВ L 117, 2005 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 211) приложното поле на Регламент № 1408/71, заменен с Регламент № 883/2004, обхваща и „пенсионни[те] схеми на пенсионните институции на сдруженията на свободните професии“, които включват пенсията за осигурителен стаж и възраст, изплащана вследствие на упражняваната адвокатска професия, както е в случая по главното производство.

Австрийското право

- 15 Разпоредбите, уреждащи вписването в регистъра на адвокатска колегия в Австрия и получаването на съответната пенсия за осигурителен стаж и възраст, се съдържат в членове 49 и 50 от Rechtsanwaltsordnung (Закон за адвокатурата) от 15 юли 1868 г. (RGBl., 96/1868) в редакцията му от 23 декември 2020 г. (BGBl. I, 156/2020) (наричан по-нататък „RAO“).

16 Член 49, параграф 2 от RAO гласи:

„По правило задължени да правят осигурителни вноски са всички лица, вписани в регистъра на австрийска адвокатска колегия или в списъка на адвокатите, граждани на държава — членка на Европейския съюз, поддържан от австрийска адвокатска колегия, както и младшите адвокати, вписани в регистъра на австрийска адвокатска колегия, освен ако поради упражняваната адвокатска професия те вече са по силата на друго законодателство задължително осигурени по осигурителна схема за старост съответно на друга държава — членка на Съюза, на друга държава — страна по Споразумението [ЕИП] или на Конфедерация Швейцария. Две или повече колегии могат да създадат и общ осигурителен фонд“.

17 Член 50, параграф 1 от RAO предвижда по същество, че всяко лице, упражняващо адвокатската професия, има право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, пенсия за инвалидност или наследствена пенсия, ако са изпълнени предвидените за целта изисквания и настъпи осигурителното събитие, даващо право на съответното обезщетение.

18 Съгласно член 50, параграф 2 от RAO това право се определя в устава на осигурителните институции въз основа на предварително установени правила. В член 50, параграф 2, точка 2, буква с), аа) от RAO се уточнява, че за да получи пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране, заинтересованото лице трябва да се откаже от упражняване на адвокатската професия на територията на страната и в чужбина.

19 Член 26 от Verordnung der Vertreterversammlung des österreichischen Rechtsanwaltskammertages über die Versorgungseinrichtungen Teil A der österreichischen Rechtsanwaltskammern (Satzung Teil A 2018) (Наредба на общото събрание на представителите на австрийските адвокатски колегии относно осигурителните институции, част А на австрийските адвокатски колегии, наричана по-нататък „Уставът от 2018 г., част А“) също посочва, в параграф 1, точка 8, като предпоставка за получаването на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране заинтересованото лице да се откаже от упражняване на адвокатската професия „където и да било“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

20 FK, роден през 1954 г., е едновременно полски и германски гражданин. От 8 март 1984 г. той е вписан в регистъра на адвокатската колегия в Кьолн (Германия). Там упражнява професионална дейност не само като адвокат (Rechtsanwalt), но и като заклет устен и писмен преводач с полски език. Със започването на дейността си като адвокат той се осигурява по пенсионната схема на провинция Северен Рейн-Вестфалия (Германия).

21 През 1996 г. FK е вписан в регистъра на Виенската адвокатска колегия в Австрия и упражнява там адвокатската професия в допълнение към дейността си в Германия. С вписването му в тази колегия FK започва да се осигурява по австрийската осигурителна схема.

22 Дейността на FK остава съсредоточена в Кьолн до 2007 г., когато той се премества и съсредоточава дейността си в Швейцария, като вече там работи като адвокат, вписан по силата на членството си в Кьолнската адвокатска колегия в списъка на адвокатите, граждани на държава — членка на Съюза или на ЕАСТ.

- 23 От този момент нататък времето, което FK посвещава на адвокатската си дейност в Германия, постепенно намалява в полза на времето, което той посвещава на адвокатската си дейност в Швейцария, а именно в последно време FK съответно посвещава 70 % от работното си време на швейцарската си кантора, срещу 25 % на германската си кантора и 5 % на австрийската си кантора. Впрочем времето, което FK работи в австрийската си кантора, никога не е надхвърляло 10 % от общото му работно време като адвокат.
- 24 От 2018 г. FK получава в Германия пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране, като продължава да упражнява там адвокатска професия.
- 25 FK се осигурява и по общата пенсионна схема в Швейцария.
- 26 На 16 октомври 2017 г. FK подава до Виенската адвокатска колегия молба за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране, считано от 1 ноември 2017 г., в която заявява отказа си от упражняване на адвокатската професия в Австрия, като същевременно не се отписва от регистъра на Кьолнската адвокатска колегия и от списъка в Швейцария на адвокатите, граждани на държава — членка на Съюза или на ЕАСТ.
- 27 С решение на комисията на Виенската адвокатска колегия от 29 май 2018 г. тази молба е отхвърлена на основание член 26 във връзка с член 29 от Устава от 2018 г., част А, съгласно които отпускането на пенсия за осигурителен стаж и възраст предполага заинтересованото лице да се откаже от упражняване на адвокатската професия „където и да било“.
- 28 На 3 август 2018 г. FK обжалва това решение пред запитващата юрисдикция, Verwaltungsgericht Wien (Виенски административен съд, Австрия), която го потвърждава.
- 29 FK подава срещу решението на Verwaltungsgericht Wien (Виенски административен съд) извънредна ревизионна жалба пред Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия). Последният отменя това решение с мотива по същество, че Verwaltungsgericht Wien (Виенски административен съд) не е установил свързаните с правото на Съюза факти въпреки твърдението на FK, че правото на Съюза не допуска национална правна уредба, която обвързва получаването на пенсия за осигурителен стаж и възраст с отказа на заинтересованото лице от упражняване на адвокатската професия на територията на страната и в чужбина.
- 30 Сезирана със спора в главното производство, запитващата юрисдикция отбелязва, че до 1 януари 2005 г. в Германия, както и в Австрия, специалните схеми за самостоятелно заети лица, включително за упражняващите адвокатската професия, са били изключени от приложното поле на Регламент № 1408/71 по силата на приложение II към него. Едва считано от тази дата, за тези работници посоченият регламент става приложим вследствие на изменението му, по силата на което за предишни периоди не се поражда никакво право, дори ако се зачитат по-рано завършените периоди на заетост.
- 31 Тази юрисдикция счита, че за да се определи приложимото законодателство по отношение на лице, което подобно на FK извършва дейност като самостоятелно заето лице в две или три държави членки, следва да се приложи член 13, параграф 2 от Регламент № 883/2004.

- 32 Посочената юрисдикция иска да установи как следва да се тълкува тази разпоредба в хипотеза, в която мястото, където е съсредоточена дейността на съответното лице, и мястото, където то пребивава, не се намират в държава членка, доколкото съгласно буквалното тълкуване на въпросната разпоредба никакво законодателство на държава членка не е приложимо в подобна хипотеза.
- 33 В случай че австрийското законодателство е приложимо, същата юрисдикция се пита и дали РАО е в съответствие с правото на Съюза, и в частност с принципите на равно третиране и на недискриминация, с правото на собственост и със свободата на движение на хора или пък на установяване, и ако това не е така, дали член 50, параграф 2, точка 2, буква с), аа) от РАО не следва да се остави без приложение по силата на принципа за предимство на правото на Съюза.
- 34 Като подчертава, че в спора по главното производство безспорно съществува трансгранично положение, попадащо в приложното поле на правото на Съюза, доколкото ЕК се е установил в две държави членки и доколкото една австрийска разпоредба засяга правното му положение в Германия, запитващата юрисдикция припомня, че по силата на член 17 от Хартата на основните права на Европейския съюз правото на собственост, а следователно и имуществените интереси, свързани с предвидените в закона социални обезщетения, като например пенсиите за осигурителен стаж и възраст, са неприкосновени и че всяко ограничение на такова основно право трябва да е обосновано с цели от общ интерес, да гарантира осъществяването на преследваната цел и да е пропорционално. В това отношение запитващата юрисдикция има съмнения дали съществуващите в случая интереси дават основание получаването на пенсия за осигурителен стаж и възраст да се обвърже с отказа на заинтересованото лице от упражняване на адвокатската професия както на австрийска територия, така и в чужбина. Всъщност спорната в главното производство правна уредба би могла да представлява пречка пред свободата на установяване, гарантирана с разпоредбите на член 15, параграф 2 от Хартата на основните права във връзка с член 49 ДФЕС.
- 35 Освен това запитващата юрисдикция обръща внимание на факта, че правото на Съюза по своето естество позволява съответното лице да продължи да упражнява дейност в държави членки, като същевременно получава пенсия за осигурителен стаж и възраст в друга държава членка, доколкото в рамките на координацията на системите за социална сигурност въпросът за различната пенсионна възраст в отделните държавите членки е изрично разгледан.
- 36 При тези обстоятелства *Verwaltungsgericht Wien* (Виенски административен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Как трябва да се тълкува член 13, параграф 2, буква б) от Регламент № 883/2004, когато от количествена гледна точка мястото, където е съсредоточена дейността на дадено лице, се намира в държава, която не е членка, и в която лицето пребивава, и това лице извършва дейност и в две държави членки (Германия и Австрия) — дейност, която е разделена в двете държави членки така, че преобладаващата част се развива в една от държавите членки (в случая в Германия)?

Ако от тълкуването на тази разпоредба се установи компетентност на Австрия, се поставя следният въпрос:

- 2) Допуска ли правото на Съюза разпоредбата на член 50, параграф 2, точка 2, буква с), аа) от [RAO] и разпоредбата на член 26, параграф 1, точка 8 от Устава от 2018 г., част А, или те нарушават правото на Съюза и гарантираните с него права, като изискват за отпускането на пенсия за осигурителен стаж и възраст отказ от упражняване на адвокатската професия в страната и в чужбина (член 50, параграф 2, точка 2, буква с), аа), съответно където и да е (член 26, параграф 1, точка 8 от Устава от 2018 г., част А)?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- 37 Що се отнася до формулировката на първия въпрос, следва да се отбележи, че видно от точки 11—13 от настоящото решение, понятието „държава членка (държави членки)“, съдържащо се в актовете, посочени в раздел А от приложение II към Споразумението ЕО—Швейцария, трябва съгласно член 1, параграф 2 от това приложение да се разбира като включващо Конфедерация Швейцария в допълнение към държавите — членки на Съюза, обхванати от тези актове.
- 38 Следователно, като посочва изрично регламенти № 1408/71 и № 883/2004 в раздел А от приложение II в различните му редакции, Споразумението ЕО—Швейцария разпростира действието на тези регламенти и върху Конфедерация Швейцария, така че противно на това, което, изглежда, сочи запитващата юрисдикция в първия въпрос, Конфедерация Швейцария следва за целите на настоящото дело да се счита не за трета държава, а за държава членка.

По първия преюдициален въпрос

- 39 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи кое е приложимото законодателство съгласно член 13, параграф 2, буква б) от Регламент № 883/2004, когато мястото на пребиваване на съответното лице и мястото, където е съсредоточена дейността му, се намират в Швейцария и това лице извършва и дейност, нееднакво разпределена, в две други държави членки по смисъла на член 1, параграф 2 от приложение II към Споразумението ЕО—Швейцария, а именно Германия и Австрия.
- 40 Важно е да се припомни, че в рамките на въведеното с член 267ДФЕС сътрудничество между националните юрисдикции и Съда той трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът трябва да преформулира въпросите, които са му зададени, и в този контекст да тълкува всички разпоредби от правото на Съюза, които са необходими на националните юрисдикции, за да се произнесат по споровете, с които са сезирани, дори тези разпоредби да не са изрично посочени във въпросите, отправени от тези юрисдикции до Съда (вж. по-конкретно решения от 19 октомври 2017 г., Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, т. 39 и цитираната съдебна практика и от 19 септември 2018 г., González Castro, C-41/17, EU:C:2018:736, т. 54).
- 41 Следователно, въпреки че запитващата юрисдикция формално ограничава първия си въпрос до искане за тълкуване на член 13, параграф 2, буква б) от Регламент № 883/2004, макар поради уточнението в точка 38 от настоящото решение, че Конфедерация

- Швейцария трябва да се счита за „държава членка“, преюдициалният въпрос би трябвало да се отнася до тълкуването на член 13, параграф 2, буква а) от този регламент, задача на Съдът е да извлече от цялата информация, предоставена от тази юрисдикция, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (вж. по-конкретно решения от 19 октомври 2017 г., *Otero Ramos*, C-531/15, EU:C:2017:789, т. 40 и цитираната съдебна практика и от 19 септември 2018 г., *González Castro*, C-41/17, EU:C:2018:736, т. 55).
- 42 В случая от предоставените в акта за преюдициално запитване данни е видно, че за да бъде полезен с отговора си на запитващата юрисдикция, Съдът следва да тълкува други разпоредби от правото на Съюза.
- 43 От съдебната практика произтича, че разпоредбите на Регламент № 883/2004, както и тези на Регламент № 1408/71 установяват система за координация, що се отнася по-конкретно до определянето на законодателството или законодателствата, приложими по отношение на наетите и самостоятелно заетите лица, които при различни обстоятелства упражняват правото си на свободно движение (вж. в този смисъл решения от 3 април 2008 г., *Derouin*, C-103/06, EU:C:2008:185, т. 20, от 26 октомври 2016 г., *Hoogstad*, C-269/15, EU:C:2016:802, т. 33 и от 16 юли 2020 г., *AFMB и др.*, C-610/18, EU:C:2020:565, т. 40).
- 44 По силата на предвидените в тази система за координация правила съответните лица са подчинени на законодателството само на една държава членка, за да се избегнат усложненията, които могат да възникнат при едновременно прилагане на няколко национални законодателства, и да се премахнат разликите в третирането, които биха произтекли за движещите се в рамките на Съюза лица от пълното или частично припокриване на приложимите законодателства (вж. в този смисъл решения от 26 февруари 2015 г., *de Ruyter*, C-623/13, EU:C:2015:123, т. 36 и 37, от 26 октомври 2016 г., *Hoogstad*, C-269/15, EU:C:2016:802, т. 35 и 36 и от 16 юли 2020 г., *AFMB и др.*, C-610/18, EU:C:2020:565, т. 40).
- 45 Този принцип за прилагане на законодателството само на една държава членка намира израз по-специално в член 13 от Регламент № 883/2004, който определя приложимото законодателство по отношение на упражняващото дейност в две или повече държави членки лице и параграф 2 от който предвижда, че лице, което обичайно осъществява дейност като самостоятелно заето лице в две или повече държави членки, е подчинено или на законодателството на държавата членка по местопребиваване, ако то осъществява значителна част от дейността си в тази държава членка (член 13, параграф 2, буква а) от този регламент), или на законодателството на държавата членка, в която е съсредоточена дейността му, ако то не пребивава в една от държавите членки, в която осъществява значителна част от дейността си (член 13, параграф 2, буква б) от този регламент).
- 46 В член 14, параграф 8 от Регламент № 987/2009 се уточнява, че за целите на прилагането на член 13, параграфи 1 и 2 от Регламент № 883/2004, „значителна част“ от дейността като наето или самостоятелно заето лице, упражнявана в държава членка, означава, че значителна като количество част от всички дейности на наето или самостоятелно заето лице се извършва там, без непременно да представлява основната част от тези дейности. За да се определи дали значителна част от дейността се упражнява в държава членка, се вземат предвид, в случаите на наеман труд, работното време и/или трудовото възнаграждение. По-малък от 25 % дял по отношение на посочените критерии

- представява показател за това, че в съответната държава членка не се извършва значителна част от дейността (вж. в този смисъл решение от 19 май 2022 г., *Ryanair*, C-33/21, EU:C:2022:402, т. 63).
- 47 Като се има предвид, че преди да се премести да живее в Швейцария, където понастоящем е съсредоточена дейността му, FK е пребивавал в Германия и там е била съсредоточена дейността му, следва да се приеме, че съгласно член 13, параграф 2 от Регламент № 883/2004 по отношение на него е приложимо или германското, или швейцарското законодателство.
- 48 В случая, доколкото запитващата юрисдикция отбелязва, че работното време, което FK посвещава на австрийската си кантора, никога не е надхвърляло 10 % от общото му работно време като адвокат, следва да се приеме, че съгласно стълкновителните норми, установени с Регламент № 883/2004, австрийското законодателство не е приложимо.
- 49 Вследствие на установената с Регламент № 883/2004 завършена и единна система от стълкновителни норми законодателите на държавите членки действително поначало са лишени от правомощието да определят по свое усмотрение обхвата и условията за прилагане на националното си законодателство, що се отнася до лицата, които са подчинени на същото, и до територията, в рамките на която националните разпоредби пораждаат своето действие (вж. по-конкретно решения от 26 февруари 2015 г., *de Ruyter*, C-623/13, EU:C:2015:123, т. 34 и 35, от 19 септември 2019 г., *van den Berg* и др., C-95/18 и C-96/18, EU:C:2019:767, т. 50), но същевременно принципът за прилагане на законодателството само на една държава членка не може да лиши държава членка, която не е компетентна съгласно разпоредбите на дял II от Регламент № 883/2004, от възможността да отпусне, при определени условия, семейни обезщетения или пенсия за старост на работник мигрант въз основа на собственото си национално право, дори когато в приложение на член 13 от този регламент въпросният работник е подчинен на законодателството на друга държава членка (вж. в този смисъл решения от 23 април 2015 г., *Franzen* и др., C-382/13, EU:C:2015:261, т. 58—61 и от 19 септември 2019 г., *van den Berg* и др., C-95/18 и C-96/18, EU:C:2019:767, т. 53).
- 50 Всъщност единствената цел на стълкновителните норми, установени с Регламент № 883/2004, е да определят националното законодателство, приложимо към лицата, намиращи се в някоя от хипотезите, посочени в съдържащите тези норми разпоредби (вж. в този смисъл решения от 26 октомври 2016 г., *Hoogstad*, C-269/15, EU:C:2016:802, т. 37 и от 1 февруари 2017 г., *Tolley*, C-430/15, EU:C:2017:74, т. 60). Сами по себе си те нямат за цел да определят предпоставките, при които възниква правото или задължението за осигуряване по дадена социалноосигурителна схема (вж. в този смисъл решения от 11 юни 1998 г., *Kuusijärvi*, C-275/96, EU:C:1998:279, т. 29 и цитираната съдебна практика и от 21 февруари 2013 г., *Dumont de Chassart*, C-619/11, EU:C:2013:92, т. 39).
- 51 Следователно Регламент № 883/2004 позволява запазването на отделните схеми, което поражда отделни вземания спрямо различни институции, срещу които получателят притежава преки права или по силата на самото вътрешно право, или по силата на вътрешното право, допълнено при необходимост от правото на Съюза (вж. в този смисъл решения от 21 февруари 2013 г., *Dumont de Chassart*, C-619/11, EU:C:2013:92, т. 40 и цитираната съдебна практика и от 1 февруари 2017 г., *Tolley*, C-430/15, EU:C:2017:74, т. 57).

- 52 Стълкновителните норми, установени с Регламент № 883/2004, съответно не уреждат въпроса дали работникът има право на обезщетението, което е можел да получи поради правените в даден период вноски по социалноосигурителна схема на определена държава членка.
- 53 В случая, от една страна, е важно да се подчертае, че запитващата юрисдикция уточнява, че осигурителните вноски, които жалбоподателят в главното производство е правил по специалните схеми, приложими за упражняващите адвокатската професия в Австрия лица, са били изключени от приложното поле на Регламент № 1408/71, заменен с Регламент № 883/2004, и попадат в приложното поле на тези регламенти едва от 1 януари 2005 г. От друга страна, от преписката, с която разполага Съдът, не може да се направи извод, че жалбоподателят в главното производство се позовава на прилагането на правила за сумиране или зачитане на завършени в други държави членки периоди, за да претендира отпускането на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на ранно пенсиониране, основана единствено на прилагането на австрийското право.
- 54 От това следва, че спорът по главното производство не повдига въпроса кое е приложимото законодателство съгласно стълкновителните норми, предвидени в членове 11—13 от Регламент № 883/2004, а само въпроса дали спрямо заинтересованото лице се прилага предвидената в законодателството на съответната държава членка схема, по която това лице се е осигурявало.
- 55 Освен това този извод се подкрепя от доводите на ГК, че специалната схема, приложима за лицата, упражняващи адвокатската професия, е „схема за доброволно или продължено осигуряване по избор на лицето“.
- 56 Всъщност, освен ако при проверката си запитващата юрисдикция не установи друго относно това дали тази специална схема е „схема за доброволно или продължено осигуряване по избор на лицето“, поне що се отнася до осигурителните вноски след 1 януари 2005 г., такава осигурителна схема е съгласно член 14, параграф 1 във връзка с член 14, параграф 3 от Регламент № 883/2004 изрично изключена от приложното поле на въведения с този регламент механизъм за определяне на приложимото законодателство. Съответно е допустимо ГК да се ползва в Австрия от това продължено осигуряване по избор, въпреки че за него задължително се прилага законодателството на друга държава членка, в случая швейцарското законодателство, тъй като той е започнал да се осигурява по специалната схема за покриване на упражняващите адвокатската професия в Австрия лица, когато тя не е попадала в приложното поле на Регламент № 1408/71, заменен с Регламент № 883/2004, и след това е продължил да се осигурява по нея.
- 57 В подобна хипотеза заинтересованото лице трябва да има възможност да реши да продължи или да се откаже от осигуряване по задължителна осигурителна схема за определени периоди, доколкото този избор се отразява на размера на бъдещото социалноосигурително обезщетение (вж. в този смисъл решение от 12 февруари 2015 г., Bouman, C-114/13, EU:C:2015:81, т. 58).
- 58 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че стълкновителните норми, предвидени в член 13, параграф 2 от Регламент № 883/2004, не се прилагат в случая на лице, което пребивава в държавата членка, където е съсредоточена дейността му, като същевременно упражнява нееднакво разпределена дейност в две други

държави членки, когато целта е да се определи дали това лице разполага с преки права по отношение на институциите на една от тези две други държави членки поради правените в даден период осигурителни вноски.

По втория преюдициален въпрос

- 59 С втория си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която обвързва отпускането на исканата пенсия за предсрочно пенсиониране с отказа на заинтересованото лице от упражняване на адвокатската професия не само на територията на съответната държава членка, но и в чужбина.
- 60 В тази връзка следва да се отбележи, че по отношение на упражняващия адвокатската професия гражданин на държава членка, който се премества в друга държава членка, за да упражнява там дейност в рамките на съответната регламентирана професия, може да е приложим или член 49 ДФЕС относно свободата на установяване, ако този гражданин обикновено получава възнаграждение от клиента, или член 45 ДФЕС относно свободното движение на работници, в случай че възнаграждението му е под формата на заплата (вж. в този смисъл решения от 30 ноември 1995 г., Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, т. 22—25 и от 17 декември 2020 г., Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, т. 23).
- 61 Що се отнася до това дали спорната в главното производство австрийска правна уредба представлява ограничение на свободата на установяване или на свободното движение на работници, следва да се припомни, че Регламент № 883/2004 не създава обща схема за социална сигурност, а позволява да продължават да съществуват отделни национални схеми. Държавите членки запазват компетентността си да уреждат системите си за социална сигурност и при липса на хармонизиране на равнището на Съюза всяка държава членка трябва да определи в законодателството си условията, при които възниква право на социални обезщетения. При упражняването на тази компетентност обаче държавите членки трябва да спазват правото на Съюза, и в частност разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС, отнасящи се до признатата на всеки гражданин на Съюза свобода на движение и на пребиваване на територията на държавите членки (вж. по-конкретно решения от 21 февруари 2013 г., Salgado González, C-282/11, EU:C:2013:86, т. 35—37, от 5 ноември 2014 г., Сомова, C-103/13, EU:C:2014:2334, т. 33—35 и от 21 октомври 2021 г., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Zabrzu, C-866/19, EU:C:2021:865, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 62 Освен това всички разпоредби на Договора за функционирането на ЕС, отнасящи се до свободното движение на хора и до свободата на установяване, имат за цел да улеснят гражданите на Съюза при упражняването на професионална дейност от какъвто и да е характер на територията на Съюза и не допускат мерки, които биха могли да поставят в неблагоприятно положение тези граждани, когато искат да упражняват стопанска дейност на територията на друга държава членка (в този смисъл вж. по-специално решения от 15 декември 1995 г., Bosman, C-415/93, EU:C:1995:463, т. 94 и от 5 ноември 2014 г., Сомова, C-103/13, EU:C:2014:2334, т. 36).
- 63 Следователно тези разпоредби не допускат каквато и да било национална мярка, която, макар и приложима без дискриминация с оглед на гражданството, може да затрудни или да направи по-малко привлекателно упражняването от гражданите на Съюза на гарантираните с Договора за функционирането на ЕС основни свободи (вж. в този смисъл

решения от 1 април 2008 г., Правителство на Френската общност и Валонско правителство, C-212/06, EU:C:2008:178, т. 45 и от 5 ноември 2014 г., Сомова, C-103/13, EU:C:2014:2334, т. 38).

- 64 В случая се налага изводът, че спорната в главното производство правна уредба може да се прилага без разлика към всички лица, упражняващи адвокатската професия, и следователно не представлява дискриминация, основана на гражданството.
- 65 Следва обаче да се отбележи, че условие като предвиденото в австрийското законодателство, а именно заинтересованото лице да се откаже от упражняване на адвокатската професия както на територията на страната, така и в чужбина, за да може да получава пенсия за предсрочно пенсиониране, може да разубеди лицата, които имат право на такава пенсия, да упражнят свободата си на установяване или свободата си на движение.
- 66 Освен това, ако такъв отказ може да е приемлив за лице, чиято професионална дейност е била изцяло в Австрия, той може да е по-трудно приемлив за лицето, което се е възползвало от свободата на установяване или от свободната на движение, и се оказва принудено да продължи да упражнява професионалната си дейност в друга държава членка, тъй като там не е достигнало законоустановената пенсионна възраст.
- 67 Следователно спорната в главното производство правна уредба е пречка пред гарантираните с членове 45 ДФЕС и 49 ДФЕС свободи, която е допустима само ако преследва легитимна цел, съвместима с Договора за функционирането на ЕС, и е обоснована с императивни съображения от общ интерес. Освен това в подобен случай прилагането на такава мярка трябва да може да гарантира осъществяването на съответната цел и да не надхвърля необходимото за постигането ѝ (вж. по-специално решения от 16 май 2013 г., Wencel, C-589/10, EU:C:2013:303, т.70 и цитираната съдебна практика, от 5 ноември 2014 г., Сомова, C-103/13, EU:C:2014:2334, т. 46 и от 17 декември 2020 г., Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, т. 32).
- 68 В това отношение австрийското правителство твърди, че императивното съображение от общ интерес, обосноваващо въпросната мярка, се извежда от целта на процесната схема, а именно съответната пенсия да замени предходен доход, към който не се очаква да се прибавят доходи от работа на пълно работно време. Целта била не само да се защитят лицата, които все още упражняват адвокатската професия, от конкуренцията на лицата, които вече са пенсионирани, но и да се гарантира финансовата жизнеспособност на съответната пенсионна схема, която не е част от общата пенсионноосигурителна схема и се финансира на разходопокривен принцип, за разлика от капиталовопокривните схеми.
- 69 В това отношение следва да се отбележи, че Съдът е признал за законосъобразни евентуални цели на политиката по заетостта като например тези, насочени към това да се въведе пределна възраст за задължително прекратяване на дейността, за да се насърчи установяването на по-балансирана възрастова структура (вж. в този смисъл решение от 21 юли 2011 г., Fuchs и Köhler, C-159/10 и C-160/10, EU:C:2011:508, т. 50).
- 70 Всъщност няма основание законосъобразността на такава цел от общ интерес, свързана с политиката по заетостта, да бъде поставена под съмнение, тъй като съгласно член 3, параграф 3, първа алинея ДЕС насърчаването на високо равнище на заетост е една от целите на Съюза (вж. в този смисъл решение от 2 април 2020 г., Comune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, т. 36 и цитираната съдебна практика).

- 71 Макар да не може да се оспори, че национално законодателство, което регламентира пазара на труда, за да освободи работни места, заемани от приближаващи пенсионна възраст лица, и да осигури честна конкуренция между членовете на професията, е годно да гарантира осъществяването на преследваната цел, за сметка на това следва да се отбележи, че тъй като изисква заинтересованото лице да се откаже от упражняване на адвокатската професия както на територията на съответната държава членка, така и в чужбина, това законодателство не е изключено да надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- 72 Всъщност национална правна уредба, която, за да защити лицата, които все още упражняват адвокатската професия, от конкуренцията на тези, които вече са предявили правото си на пенсия, изисква заинтересованото лице да се откаже от упражняване на адвокатската професия както на територията на съответната държава членка, така и в чужбина, изглежда надхвърля необходимото за постигането на посочената цел, доколкото последната може да бъде постигната, ако обхватът на отказа да се упражнява всякаква професионална дейност се ограничи само до територията на страната или до ограничен географски район в друга държава членка. Впрочем подобна правна уредба не отчита факта, че условията за получаване и запазване на правото на пенсия не са хармонизирани между държавите членки, а само са координирани от правото на Съюза, и че заинтересованите лица могат да се окажат принудени да продължат да упражняват дейност в други държави членки, за да придобият правото си на пенсия по силата на съответните национални правни системи.
- 73 Освен това условието заинтересованото лице да се откаже от упражняване на адвокатската професия както на територията на страната, така и в чужбина, изглежда, надхвърля това, което е необходимо, за да не се допусне към изплащаната пенсия за предсрочно пенсиониране да се добавят доходи от работа на пълно работно време.
- 74 Що се отнася до целта за финансова жизнеспособност на съответната специална схема, вярно е, че рискът от сериозно засягане на финансовото равновесие на системата за социална сигурност може да съставлява съображение от общ интерес (вж. по-конкретно решения от 28 април 1998 г., Kohll, C-158/96, EU:C:1998:171, т. 41 и от 11 януари 2007 г., ITC, C-208/05, EU:C:2007:16, т.43), но от обясненията на австрийското правителство не става ясно как моделът на финансиране на тази специална схема, който зависи от осигурителните вноски на получателите по нея, ще бъде изложен на риск от сериозно засягане поради факта, че получатели на пенсии за предсрочно пенсиониране по посочената специална схема продължават да упражняват дейност в други държави членки.
- 75 Въпреки че в крайна сметка запитващата юрисдикция е тази, която трябва да определи дали и в каква степен съответната национална правна уредба отговаря на условието за пропорционалност, що се отнася до осъществяването на целта за финансова жизнеспособност на съответната специална схема, данните от преписката, с която разполага Съдът, сочат, че тази цел може да бъде постигната с по-малко ограничаващи средства.
- 76 С оглед на всички изложени по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че членове 45 ДФЕС и 49 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която обвързва отпускането на исканата пенсия за предсрочно пенсиониране с отказа на заинтересованото лице от упражняване на адвокатската професия, без да държи сметка по-специално за държавата членка, в която се упражнява съответната дейност.

По съдебните разноски

- 77 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Съдебните разноски, разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (седми състав) реши:

- 1) Стълкновителните норми, предвидени в член 13, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност, не се прилагат в случая на лице, което пребивава в държавата членка, където е съсредоточена дейността му, като същевременно упражнява нееднакво разпределена дейност в две други държави членки, когато целта е да се определи дали това лице разполага с преки права по отношение на институциите на една от тези две други държави членки поради правените в даден период осигурителни вноски.
- 2) Членове 45 ДФЕС и 49 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която обвързва отпускането на исканата пенсия за предсрочно пенсиониране с отказа на заинтересованото лице от упражняване на адвокатската професия, без да държи сметка по-специално за държавата членка, в която се упражнява съответната дейност.

Подписи